

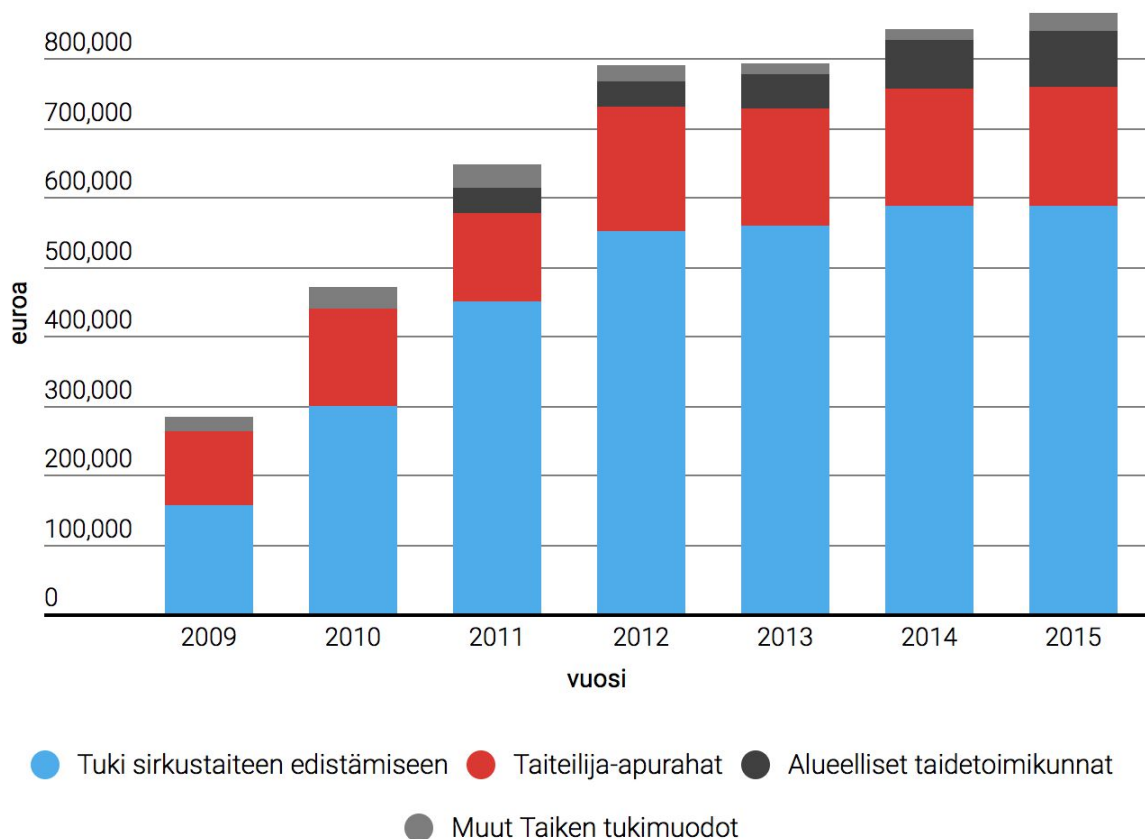
Sirkusalan kehittämistarpeet rahoituslain uudistuksessa

Me sirkusalan ammattimaiset toimijat haluamme kiinnittää VOS-työryhmän sekä kaikkien valtiosuuslain uudistusprosessissa mukana olevien virkamiesten huomion seuraaviin seikkoihin koskien sirkusalan nykyistä kehitysvaihetta suhteessa esittävien taiteiden rahoituksen uudistamiseen.

Jotta uudistettu esittävien taiteiden rahoitusmalli parhaalla mahdollisella tavalla palvelisi sirkustaiteen toimijoita, ja jotta korjataan sirkustaiteen mittava ja alan kehitystä huomattavasti hidastava rahoitusvaje, tulee uudistuksessa toteuttaa seuraavat toimenpiteet:

1. Taiken myöntämät harkinnanvaraiset määrärahat sirkusryhmille nostetaan suhteellisesti samalle tasolle tanssi- ja näyttämötaiteen kanssa.

Tuki sirkustaiteelle

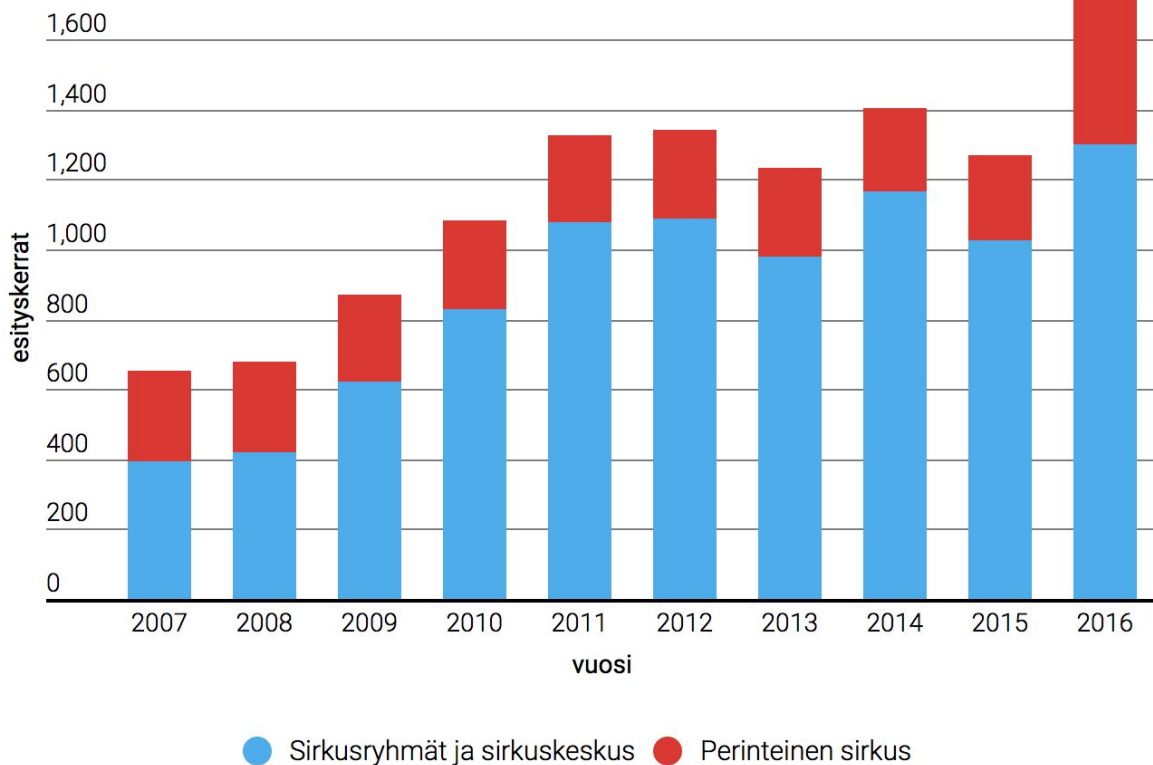

Valtion tuki sirkustaiteen edistämiseen oli vuonna 2016 yhteensä 588 000 euroa. Tämä tukisumma on sirkuksen osalta pysynyt samalla tasolla viimeiset viisi vuotta. Tästä tuesta jakautui 520 000 euroa yhdeksälle (9) sirkusryhmälle sekä Cirko - Uuden sirkuksen keskukselle. Toiminta-avustusten suuruus vaihteli 12 000 eurosta 215 000 euroon. Suurimman yksittäisen tuen sai Cirko - Uuden sirkuksen keskus, 215 000 euroa. Kokonaissummasta Cirkon osuus on 36%. Sirkusryhmien saama harkinnanvarainen

avustusmäärä esitysten tuottamista varten oli 305 000 euroa. Sen lisäksi summasta jaettiin tukea kohde- ja erityisavustuksina yhteensä 68 000 euroa.

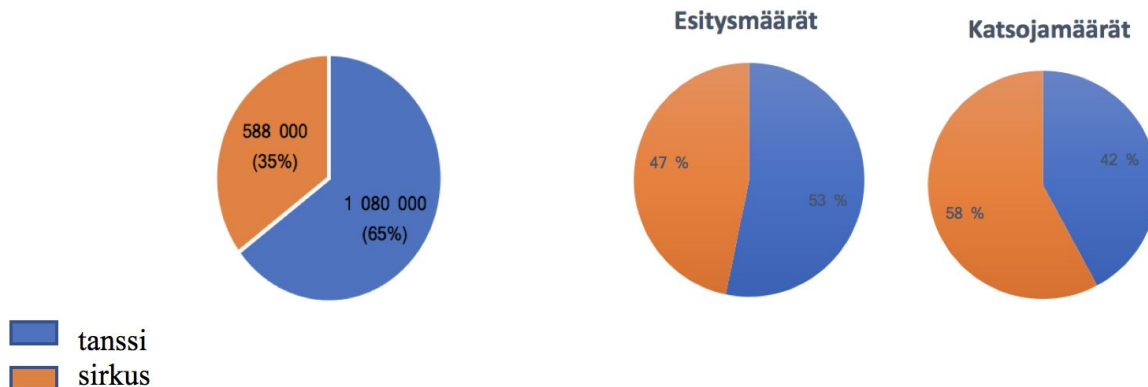
Sirkuksen esitys- ja katsojatilastoja kerättiin vuonna 2016 yhteensä 40 sirkusryhmältä ja -yhteisöltä. Sirkusryhmät ja Cirko – Uuden sirkuksen keskus järjestivät vuonna 2016 yhteensä 1302 esitystä, jotka keräsivät Suomessa ja ulkomailla kaiken kaikkiaan 234 943 katsojaa.

Koko alan esityskerrat

Kun verrataan sirkuksen rahoitusta sekä esitys- ja katsojatilastoja (eli mitä harkinnanvaraisella rahoituksella on saavutettu) esimerkiksi tanssiin, on huomionarvoista todeta, että tanssin vapaan kentän toimijoiden harkinnanvarainen valtionrahoitus on lähes kaksinkertainen (1 080 000 euroa) verrattuna sirkuksen vapaan kentän toimijoiden harkinnanvaraiseen valtionrahoitukseen (588 000 euroa).

Tanssin ja sirkuksen vapaan kentän toimijoiden
valtionavustus 2016

Yhteisöjen tuottamat esitysmäärät sen sijaan ovat lähes samat (sirkus: 1302 esitystä, tanssi: 1483 esitystä), mutta sirkus tavoittaa esityksillään huomattavasti suuremman katsojakunnan (sirkus: 234 943 katsojaa, tanssi: 171 305 katsojaa).

Esitys- ja katsojatilastojen mukaan sirkusryhmät saavat keskimäärin vain noin 2 euroa valtiontukea per katsoja. Muiden esittävien taiteiden osalla tämä tukisumma on huomattavasti suurempi.

Esitämme sirkustaiteen rahoituksen huomattavan epäsuhdan ratkaisemiseksi - sekä suhteessa muihin esittäviin taiteisiin, että suhteessa alan viimeaikaiseen vahvaan kehittymiseen ja kehitysnäkymiin - seuraavaa:

a) sirkusryhmille suunnattu valtion harkinnanvarainen **määräraha kaksinkertaistuu** eli nousee samalle tasolle tanssin määrärahan kanssa

1. **Cirko Uuden sirkuksen keskuksen perusrahoitus järjestetään erillään sirkusryhmien harkinnanvaraisista toiminta-avustuksista; joko VOS-järjestelmän kautta tai niin, että Cirko siirretään Opetus- ja kulttuuriministeriön alle rahoitettavaksi veikkausvoittovaroista** samalle momentille muiden kansallisten toimijoiden, kuten Suomen Kansallisteatterin ja Suomen Kansallisopperan kanssa. Cirko on nykysirkuksen kansallinen esitys- ja tuotantotalo, samalla tavoin kuin Tanssin talo tulee olemaan aikanaan. Cirkon päätarkoitus on edistää nykysirkusalan ammattimaisen toiminnan toimintaedellytyksiä. Cirkon tehtävä on tarjota ammattilaisille puitteet kehittää taiteellista toimintaansa ja tarjota yleisölle nykysirkuksen esitystoimintaa ympärivuotisesti ja näin ollen rakentaa yleisösuhdetta nykysirkuksen pariin. Jotta Suomen ainoa sirkuskeskus voisi toimia sille asetettujen tavoitteiden mukaisesti ja vastata alati kasvaviin alan tarpeisiin, tulee sen perusrahoitus nopeasti saattaa tasolle, joka vakauttaa sen toiminnan ja luo edellytykset toiminnan jatkuvuudelle ja kehitymiselle.

2. Sirkustaiteen taiteilija-apurahojen määrää nostetaan asteittain 16 apurahavuoteen vuoteen 2022 mennessä.

Taiteilija-apurahoilla on merkittävä rooli sirkusyhteisöjen sekä yksittäisten taiteilijoiden työskentelyn ja työturvan kannalta. Sirkustaiteelle on tällä hetkellä jaossa ainoastaan 11 apurahavuotta (5-vuotinen, 3-vuotinen, 2x 1-vuotinen, 2x 0,5-vuotinen), vaikka tarve on paljon suurempi. Sirkuksen tiedotuskeskuksen arvion mukaan ammattimaisesti työskenteleviä sirkustaiteilijoita on Suomessa n. 250. Näissä lukumäärissä on huomattava epäsuhta, joka haittaa alan kehittymistä ja tulee korjata asteittain seuraavien viiden vuoden aikana.

3. Edesautetaan sirkusalan yhteisöjen pääsyä VOS-tuen piiriin.

Nykyisellään ainoastaan 3-4 sirkustoimijaa voisi halutessaan hakeutua VOS-tuen piiriin. Tämä johtuu siitä, että nykyiset sirkustoimijoille myönnettävät valtion harkinnanvaraiset toiminta-avustukset ovat kooltaan täysin epäsuhdassa ja riittämättömiä, jotta suurin osa ryhmistä kykenisi työllistämään henkilöitä ja näin täyttämään VOS-lain vaatiman henkilötyövuosikriteerin. Nykyinen henkilötyövuosilaskennan peruste tukee henkilökunnan palkkaamista. Sama epäsuhta koskee myös kuntien myöntämiä toiminta-avustuksia.

Jotta nykyisillä sirkusalan nk. vapaan kentän yhteisöillä olisi mahdollista hakeutua uudistetun VOS-lain piiriin, tulee toteuttaa seuraavat korjausliikkeet:

- a) nostetaan nykyiseen vos-järjestelmään hakeneet ja nykyiset kriteerit täyttävät sirkusryhmät Circo Aereo, WHS ja Race Horse Company mitä pikimmin vos-rahoituksen piiriin
- b) Sirkusalan **perusrahoitusta kasvatetaan** vastaamaan alan toimintaa ja mahdollistamaan alan toiminnan kehittyminen. (Kohdat 1.1 ja 1.2)
- c) Vos-uudistuksen **kriteeristössä painotetaan henkilötyövuosien lisäksi myös pienempien toimijoiden toiminnan erityispiirteitä huomioivia kriteerejä**, kuten toiminnan laadun arviointia (esimerkiksi itsearviointin ja vertaisarviointin yhdistelmänä) sekä erikoistumista, esimerkiksi kansainvälinen toiminta, alueellinen saavutettavuus, kohdennetut yleisöryhmät kuten lastenkulttuuri jne.

4. Parannetaan sirkustaiteen kansainvälisen toiminnan ja viennin rahoitusta.

Vuonna 2016 sirkuksen kansainvälinen toiminta ulottui 32 eri maahan ja esityksiä näki yli 140 000 katsojaa. Esitystoiminnasta 37% tapahtui Suomen rajojen ulkopuolella ja yleisöstä 60% oli ulkomailla. Viime vuosina sirkustaiteen esitystoiminnasta tyypillisesti jopa yli puolet on tapahtunut ulkomailla, mutta vuonna 2016 toteutettu "Sirkusta kouluihin" -hanke vaikutti positiivisesti kotimaan esitystoimintaan. Silti pidemmällä perspektiivillä voi perustellusti väittää, että suomalainen sirkustaide on esittävien taiteiden osalta kansainvälisintä, ja että kansainvälinen esitystoiminta on sirkukselle erittäin merkittävä osa toimintaa.

Tämä ei kuitenkaan näy alan rahoituksessa. Kansainväliseen toimintaan myönnettyt tuet

pyörivät vuositasolla 100 000 euron tasolla. Kansainvälisesti toimivat sirkustoimijat toteuttavat esitysvientiä lähinnä omilla lipputuotoilla, esityspalkkioilla ja muilla omilla tuotoilla. Tilastollisesti eniten kansainvälistä toimintaa harjoittavalla sirkusryhmällä omien tuottojen osuus on jopa noin 90% kaikista tuloista.

Laadukasta, suomalaista **nykysirkusta tulee subventoida vientitukien muodossa**, jotta alan potentiaali saataisiin hyödynnettyä sen tekijöitä ja myös yleisöä arvostavalla tavalla.

5. Mahdollistetaan erilaisten tukimuotojen yhdistely

VOS-uudistuksen yhteydessä on tärkeää purkaa sellaiset rahoitusperiaatteiden nykyiset päällekkäisyydet, joilla on taloudellisesti heikentävä vaikutus sirkusalan työnantajina toimiville pienille yhteisöille.

Ns. yhden luukun periaate vaikeuttaa tällä hetkellä erityisesti vapaan kentän yhteisöjen toimintaa. Harkinnanvaraiset toiminta-avustukset ovat nykyisellään liian pieniä kattamaan toiminnan jatkuvuutta ja sen kehittämistä, kansainvälistä toimintaa sekä sisällöntuotantoa.

Työnantajina toimivien yhteisöjen edellytyksiä toimia työnantajina tulee tukea sekä nostamalla harkinnanvaraisina toiminta-avustuksina jaettavan kokonaissumman määrää, että avaamalla toiminta-avustusta saavien yhteisöjen haettaviksi myös muut tukimuodot, kuten matkatuet sekä produktio- ja erityisavustukset.

Valtio, kuten myös kunnat, on asettanut periaatteellisia esteitä eräille rahoitusmuodoille, kuten esim. matkatuet tai kohdeavustukset, joita yhteisöt eivät voi hakea jo saamastaan toiminta-avustuksesta johtuen. Valtion harkinnanvarainen toiminta-avustus voi kuitenkin pienimmillään sirkusyhteisölle olla ainoastaan 12 000 euroa, millä summalla yhteisön tulisi siis toteuttaa esitystoimintaansa kotimaassa ja ulkomailla, sekä kenties tuottaa tapahtumia, toteuttaa hankkeita jne. Tämä on kestämaton taloudellinen tilanne ja estää pienten toimijoiden kehittymisen kohti vakaasti toimivia taideyhteisöjä.

6. Luodaan toimiva esittävien taiteiden kiertueverkosto, kannustetaan yhteistuotantoihin ja tuetaan sirkusfestivaaleja.

Suuria kunnallisia teattereita tulee velvoittaa uudistetun VOS-lain kriteeristöissä yhteistyöhön sirkusalan toimijoiden kanssa joko tilallis-tuotannollisen yhteistyön muodossa tai toimimaan vastaanottavana tahona vierailujen osalta, kulttuuritarjonnan monipuolistamiseksi ja taiteenalojen saavutettavuuden mahdollistamiseksi koko maassa. Esitysten liikkuvuuden ja niiden vietyvyyden edistäminen liittyy samalla vahvasti myös festivaalien tukemiseen.

Tämä toimenpide ja uudistus edellyttää toimivan kiertuetoiminnan tai -verkoston alkuun saattamista ja uuden yhteistuotantotukimuodon luomista.

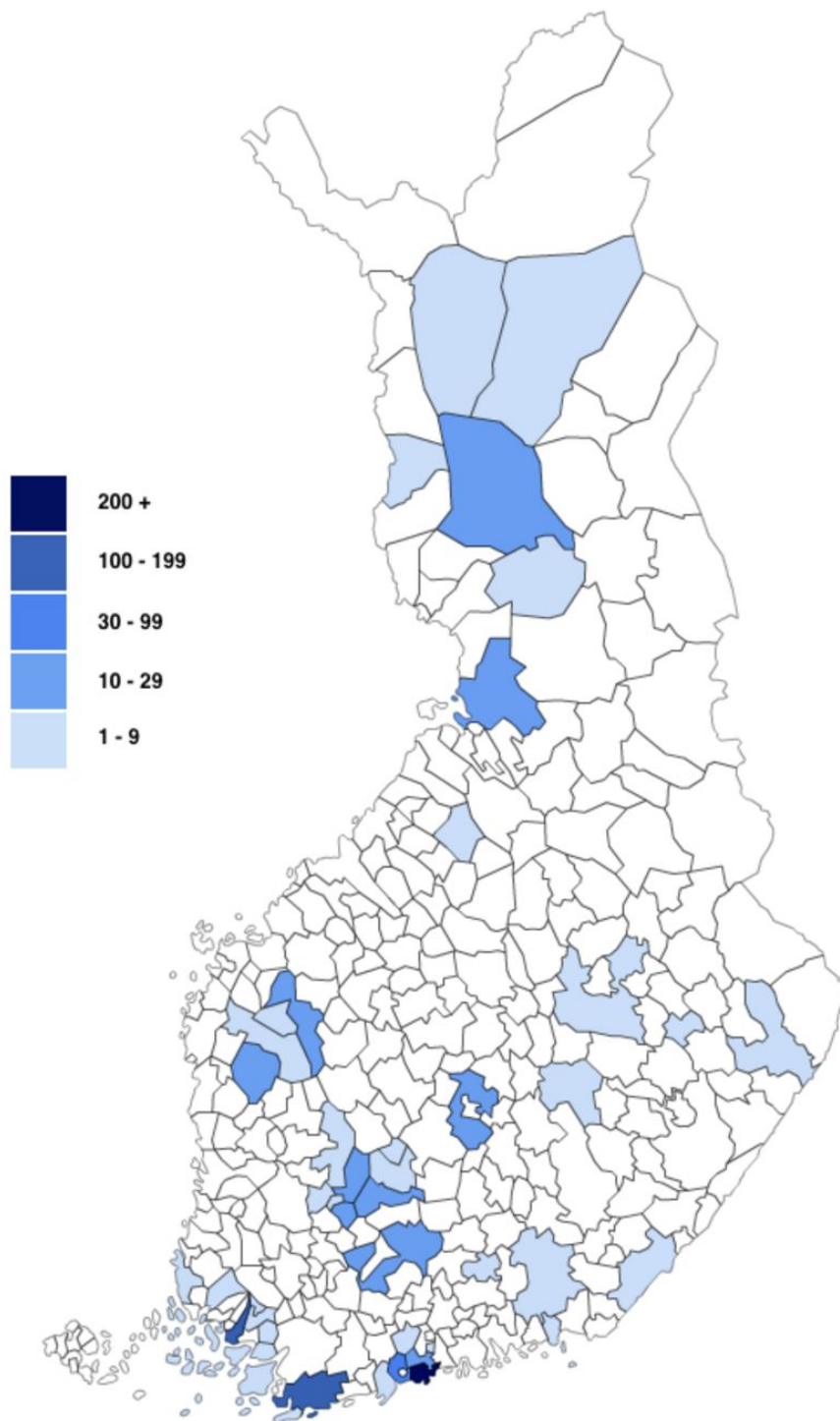
Sama kiertuetoiminnan ja yhteistuotantuen tarve koskettaa samalla tavoin kaikkia esittävän taiteen nk. vapaita ryhmiä tanssin, nukketeatterin, esitystaiteen jne. osalta.

VOS-teattereiden ja teatteriryhmien yhteistyöhankkeisiin varattu näyttämötaiteen harkinnanvarainen määräraha ei ole pystynyt ratkomaan tätä epäkohtaa, kuten ei myöskään Tekijä-hanke. Nykyisten valtionosuuksien laskennassa harkinnanvaraisella rahoituksella palkattu henkilökunta ei kerrytä henkilötyövuosia. Tässä on selkeä epäkohta, joka tulisi ratkaista nykyisessä uudistuksessa vierailijoita ja vastaanottavia tahoja palkitsevaksi sekä rohkaisevaksi toimintatavaksi.

Sirkusalan ammattilaisfestivaalien valtiontukea tulee korottaa huomattavasti suhteessa niiden merkitykseen yleisökasvattajina ja taiteenalan kehittäjinä.

Sirkusalan ammattilaisfestivaaleilla on suuri merkitys sekä taiteenalan tunnettuuden lisääjinä, uusien yleisöjen kasvattajana, että taiteilijoiden työllistymismahdollisuuksien lisääjinä. Festivaalit ovat lisäksi kotimaassa miltei ainoa mahdollisuus sirkusesityksille kiertää ja saada esityksille pidempää elinkaarta. Festivaalien merkitys erityisesti omalle paikkakunnalleen / alueelleen on myös kiistaton.

Circus Ruska Festival Tampereella, Hiljaisuus-festivaali Kittilässä, Eräjärven FDC – Finnish Diabolo Festival, sekä Helsingissä tapahtuvat Cirko-festivaali, 5-3-1 Uuden jongleerauksen festivaali, Punainen helmi – naisklovnifestivaali ja Cirkon uudet avaukset What the Cirk? sekä StreetCirk tuovat kaikki omanlaisen lähestymiskulman taiteenalaan. Näiden ammattilaisfestivaalien lisäksi sirkusopiskelijat järjestävät omia festivaalejaan ja esitystapahtumia Lahden ja Turun seuduilla. Sirkusfestivaalien tavoittamat katsojamäärät visualisoituvat Suomen kartalla, johon on kerättyä vuonna 2016 Suomessa toteutuneet ammattimaiset sirkusesitykset (skaala: esitysmäärät).

Kartalla näkyy lisäksi selkeästi, miten vuonna 2016 toteutettu Sirkusta kouluihin -kiertue nosti esitys- ja katsojamääriä merkittävästi Pirkanmaan ja Etelä-Pohjanmaan alueilla. Kyseessä on kuitenkin kertaluonteinen hanke.

Festivaalien merkityksestä huolimatta ainoastaan kolme sirkusfestivaalia sai v.2017 Opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää festivaalitukea, yht. 43 000 euroa (OKM festivaalituki: 4 700 000 euroa). Sirkusfestivaalien saama tukisumma oli alle 1% valtion myöntämistä festivaalituista. Sirkusalan ammattilaisfestivaalien tuen ja sen piiriin pääsevien tapahtumien määrän tulee vähintään kaksinkertaistua.

Tämän lausunnon ovat 11.9.2017 mennessä allekirjoittaneet seuraavat sirkusalan yhteisöt ja Sirkuksen tiedotuskeskuksen jäsenyhteisöt:

Sirkuksen tiedotuskeskus ry:n hallitus,
Race Horse Company,
Sirkus Aikamoinen,
Nuua ry,
Cirko – Uuden sirkuksen keskus,
Sirkus Magenta,
Sirkusyhdistys Agit-Cirk,
Sirkus Supiainen,
Circus Ruska,
Duo Kate& Pasi,
Taiteilijayhdistys Hiljaisuus ry,
Monitaideyhdistys Piste ry,
Sirkusyhdistys Varpaat ilmassa ry / Zero Gravity Company
Company Uusi Maailma,
Lokal Collective ry / Kallo Collective
Association WHS ry
Suomen nuorisosirkusliitto
Tanssiteatteri Hurjaruuth
Suomen tanssi- ja sirkustaiteilijoiden liitto